

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino. Reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/1. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštne. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko politiško glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtak. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 250 od petit vrste. Inzeratni davek posebej. Pošt. čk. ur. 11.197.

Za pasivno volilno pravico učiteljic v disciplinsko sodišče.

Učiteljicam!

Zivimo v dobi, ko nas od vseh strani pitajo s prelepimi demokratičnimi gesli, a življenje nam pokazuje dan za dnem, kako temeljito se razlikuje teorija od prakse. In nihče tega bolj ne občuti kot me žene, ki se pehamo v raznih poklicih za vsakdanji kruh.

Ničesar nečemo očitati našim moškim tovarišem, toda vsakdo mora priznati, da se me, žene v poklicu, zavedajo se svoje brezpravnosti, trudimo s podvojenimi močmi, da ustrezamo dolžnostim, ki jih stavi naš poklic na nas. Že več kot upravičeno, da so začele zavedne žene vseh držav in vseh narodov energično dvigati svoj glas in zahtevati priznanje za svoje delo, samo odločanje o svoji usodi in poziciji v javnem življenju ter sodelovanje pri delu za javni blagor — z drugimi besedami: zahtevati polno politično enakopravnost z moškim.

In nihče ne more zanikati, da ravno me, učiteljice, v polni meri vršimo svojo dolžnost, da ravno me že po naravi svojega poklica vsestransko ustrezamo svoji nalogi. A kljub temu se moramo boriti za vso vztrajnostjo za vsako ped naših pravic, četudi navidezno izgleda, da je v našem stanu še največ enakopravnosti.

Da temu ni tako, smo imele priliko spoznati ravno v zadnjih dneh, ko so nas merodajni činitelji sami zaznamovali kot

pravno manjvredne člane v naši stanovski zajednici.

Ob priliki imenovanja kandidatov v disciplinsko sodišče za ljubljansko oblast je uredba učiteljice popolnoma prezrla ter priznala samo učitelje.

Ne oziraje se na to, da so s tem tepani najelementarnejši pojmi o demokraciji ter o principu vrednosti dela in plačila, gre tudi za vidike čisto praktičnega značaja. Kako more pravično in z razumevanjem soditi moški ženo-učiteljico? Vzemimo samo slučaj, da zakrivi prestopke učiteljica kot mati; samo žena bo razumela ženo in samo ta ji bo pravičen sodnik.

Naj se tisočkrat sklicujejo na to, da so pri rednih sodiščih doslej vedno sodili moški, resnica je, da se nikdar noben moški ne more poglobiti v žensko dušo tako kot žena sama. Zato mora biti naša trajna zahteva: pripustitev žene k izvrševanju sodne in politične službe.

Tovarišice! Dočim se me borimo za polno zenačenje naših pravic z moškimi, nam jemljejo še tiste, ki nam po vsej pravici še pritečejo. Pričujoči slučaj nam bodi glasen opomin, da nimamo pričakovati naših pravic dotlej, dokler jih celotno ne izvojujemo kot enakovredni državljani. Zato: v boj za enakopravnost!

Naš glas.

(Iz neodrešene domovine.)

Brezdomovinci smo, kozmopolitični nomadi, a naša pot je še vedno posebljena boleš, sama v se pogreznjena, a prežeta z ideali, »ker v najhujšem trpljenju, v takem, ki nima več ne lica, ne besed, je človek najbolj bogat v ljubezni; še psa bi poljubil« (Cankar). In še v mnogih srih je trpljenje, tako, da kolje duše, izziva pritaženo kletv in v kletvi voljo do težkega boja snovnega in duhovnega značaja. Ni lahek ta boj, a ne klonemo duha, ker še je v nas življenje. A le oni, ki so že nosili to pezo, vedo, da je hujše ta boj doživljati ko pa o njem pisati; le kdor je živel in resnično deloval z nami, razume, kaj pomenijo cinični udarci in ponižanja, moralne brce, prezirjanja, zapostavljanja, nevarnost, negotovost eksistencije; edino oni si pravilno razlagajo moreče večerne in jutranje ure.

Če se že kujejo čez nas in o nas sodbje, je treba za to natančnega poznanja naših idejnih razmer in stroge objektivnosti. Trenutni utisi in domneve, ki so najčiste subjektivne, netočne in krivične, so škodljive, ker so plod preneglega sprejemanja in nervoznega oddajanja. Posebno porazne pa so pavšalne sodbje. Če je kje potrebna treznost, resnost in pravičnost, je v tem slučaju, ker se zavedamo, da nosimo velik del zgodovine našega naroda. Kdo more danes vedeti, kake vrednote vsebujejo naša izsušena telesa — te posode trpljenja! In ker

smo z narodom eno, imamo pravico in tudi dolžnost staviti zgornjo zahtevo.

Zmotna je misel, da je že zasekana črta med dobrim in slabim: med izgnanci in nam. Bojujem boj izza prvega početka naše dekadence, preživel sem ognjene dneve, izza prvih dni trpim moralno in materialno in nepretrgoma sem na negotovih tleh, zato in ker sem precej poučen o našem gibanju, odločno trdim, da so med nami še samozavestni, trdni, značajni učitelji, ki sorazmerno s svojimi moralnimi sposobnostmi delijo usodo našega naroda, ki se zavedajo svojih dolžnosti in vedo, kaj je osebnost.

Nasprotno pa imamo tehtne dokaze, da lahko trdimo, da »mučeništvo« več »pregancev« ne zasluži, da vedrijo na varnem. Ravno tukaj bi bilo dovolj polja za vprašanje etike, morale, idealov. Precej ljulike bi se nabralo. Razume se, da mi ne pade na misel trditi, da je pri nas vse čisto. Dosti garjevih ovac je v avgijevem hlevu, dosti je senc, izdajic.

Ti so ljudje dneva, te nazivamo kozmopolitične nomade, dinarje, ki mislijo le na to, kako bi si priborili večjo mezdo, udobnost; sredstva — to je postranska stvar. Nič jih ne veže na tla, na katerih so se rodili, ko strah pred kruhom; to so suhe veje na še vedno živem narodnem telesu. Taki naj pridejo na vrsto, a na način, da se prete-

pravi ljudski vzgojitelj, Miljenko Vidović, avtor gori imenovane knjige. Njegov, v najširše dimenzije zasnovan pokret je zanimiv iz dveh ozirov: iz etično-idejnega (vzgojni ideal) in socialno-pedagoškega vidika (metoda), ki se podpirata in izpopolnjujeta med seboj. (Lomocentralni sestav). Nietzschevega nadčloveka, ki išče zemeljskega ugodja v imenu sile in zločinov (Ohne Grausamkeit kein Fest, ali Leiden sehen tut wohl, Leiden machen noch wohler...) ni identifikovati z Vidovićem — novim človekom, ki je rasni tip panslovanske duševnosti (čuvstvo, miroljubnost, dobrota ljubezen...).

Nas kot učitelje predvsem zanima didaktična plat Vidovičevega pokreta, ki se očituje v sarajevski Centralni školi za odrasle v mesečnih zvezkih Dopisne šole, ker pobija pedagoški diletantizem in didaktični mehanizem. Nam niso toliko merodajni zunanji uspehi (izpiti, diplome, dosega udobnejšega eksistencnega položaja), temveč notranji: čvrst moralen karakter človeka. Iskati sebe v svojem lastnem notranjem svetu in ne v pojavih in stvarih izven sebe. Kult vzgoje in pouka je — kult človeka: srca, duha, volje... Od znotraj na vzven (iz središča) skozi srce in razum k značaju kot sistemu energično izvedenih načel. Vzgoja vseh produktivnih sil gojenca na podlagi principov samodelavnosti, doživljanja, vsestranosti (potrebe resničnega življenja), daje v Vidovičevem zavodu rast voluntativno-emocijalni in moralno-etični naobrazbi kot izhodišču za rojstvo novega

tajo oni, ki so na tej strani lahkotno odstopili od svojih »praktičnih« ciljev in enako lahko sprejeli naloge »vzgoje« preko meje. Naša sodba je: zaslužnim, vrednim, ki so bili na eden ali drugi način prisiljeni odpovedati se idealnemu udejstvovanju in

JANKOVIČ JANKO:

Kočevske šole v novomeškem okraju.

Kočevski otok sega deloma tudi v novo-meški okraj. V tem delu je 7 kočevskih šol: Črmošnjice, Štale, Laze, Poljane, Podstenice, Dolenja Topla reber in Smuka. Da je številka 13 nesrečna, menda ni res; res pa je, da je težko dobiti bolj nesrečnih šol kot so pravkar omenjene.

Prvič: Razen Črmošnjic so vse šole enorazredne. Že na učiteljsku smo čuli, da so enorazrednice veliko zlo. Kaj naj poročimo potemtakem o kočevskih enorazrednicah, kjer je pouk urejen tako, da pridejo vsi otroci nemške narodnosti dopoldne in vsi oni slovenske narodnosti popoldne v šolo. Prvi kot drugi se dele v 3 oddelke. Dva oddelka imata vedno indirektni, eden pa direktni pouk.

Drugič: Otroci, ki pridejo na novo v šolo, ne razumejo niti slovenski niti nemški. (Kočevski dialekt je tako popačen, da ga Nemec ne ume). Učitelj more občeševati z njimi le tako, da mu služijo starejši učenci kot tolmači. Šele v teku enega leta nekoliko razumejo učitelja. Jasno je, da je prvo leto skoro vsak uspeh izključen.

Tretjič: Po odloku višjih oblasti morajo učenci, katerih oče ali mati je Slovenec (zadostuje eden), hoditi v slovenski oddelk. Navadno taki otroci ne znajo niti besedice slovenski, kajti domači jezik (katerega se je priučil tudi slovenski oče oziroma mati) je kočevski in v tem jeziku obučuje vsa družina. Če potrebuje otrok eno leto, da se priuči nekoliko nemščine, koliko časa bo treba, da bo umel slovenski...?

Četrtič: Vsaka skupina (slovenska ali nemška) ima v tednu 15 ur. V nemški skupini je obvezno poučevati slovenščino 5 do 7 ur. Za nemški jezik in vse ostale predmete — z veroukom vred ostane torej 8 do 10 ur direktnega in indirektnega pouka... Menda ni potreben komentar.

Petič: Jasno je, da se teh šol starejše učne osebe branjajo z vsemi štirimi. Na ta mesta morajo kazensko prestavljeni ali pa politični eksponenti. Ker pa teh ni vedno v zalogi, nastavlajo oblasti tu mlade učitelje-začetnike, kar vse ne škoduje le šoli, marveč tem učiteljem samim. Fant ali dekle, polna navdušenja in idealov ter misleča, da je povsod vadniška šola ljubljanskega

oditi čez mejo — takim plačilo, nevrednim pa kazen.

Toliko k članku v »Učit. Tov.« (številke se ne spominjam, ker mi je prišel le slučajno in za hip v roke), tičočega se odpuščenih učiteljev iz kontraktualne službe.

učiteljska, doživita na teh šolah že v prvih dneh bridko razočaranje. Natorp je rekel: Ne ubij v človeku človeka, a mi lahko kličemo: Ne ubijte v učitelju učitelja!

Šestič: Ne bilo bi pametno zaključiti stvari predno ne pogledamo še najnovejšega odloka. Po tem odloku se vse kočevske šole, kjer ni 40 otrok, izpremenijo v popolnoma slovenske. Ne vem, če je varno kritizirati, ker pri nas smo tudi v javni kritiki nadrejeni in podrejeni, toliko se mi zdi vseeno potrebno pripomniti, da 1. vse oddelke hkratu in 2. v sredi leta izpremeniti v izključno slovensko šolo, ni prav; dasi bi človek to Kočevjarjem z ozirom na sledeči temu podobne dogodke od srca privoščil.

V Podstenice je prišel pred enim mesecem tov. K. A. iz Primorskega. Gospodu nadzorniku je povedal, da ga skrbi, kaj bo, ker zna malo nemški. Odgovoril mu je, da je šola poslovenjena in da mu radi tega ni treba imeti nikakih skrbi.

Prvi dan ko je nastopil službo ga je prišel gospod župan, ki je obenem predsednik krajnega šolskega sveta, inšpicirar. Po šoli je bila protestna seja, na kateri so sklenili, da gre predsednik po drugega učitelja v Ljubljano. Gostilničar novemu našemu tovarišu ni hotel dati hrane, šele na župnikovo in mojo energično zahtevo je hrano dobil; spal pa je ves čas na golih tleh. Predsednik je drugi dan prepovedal iti otrokom v šolo, ki res tudi niso prišli. Tudi v notranji ustroj šole same se vtika. Rekel je na primer, da deklicam ročna dela niso potrebna in deklice nekega dne ročnih del res niso prinesle s seboj.

Isti gospod predsednik je šel potem kot je bilo sklenjeno v Ljubljano po drugo učno osebo in ugodili so mu. Tov. K. A. je prestavljen. To pa po lastni volji, ker je dobil boljše mesto in je v veseljem privolil v to, da ga prestavimo. To se mi zdi vedno pripomniti, da ne bi kdo prosvetnemu oddelku podtikal kake krivice.

Prav bi pa bilo, da bi se takim oblastnikom kot je omenjeni gospod predsednik, nekoliko pristrigle peruti, na drugi strani pa naj bi se učiteljem-mučnikom na teh šolah dalo nekoliko več pravic do boljših mest.

Dva zaslužna organizatorja slovenskega šolstva.

Kdor bode sestavljal zgodovino o razvoju slovenskega šolstva ob prevratni in povojni dobi, ne bode mogel prezreti dveh imen: dr. K. Verstovška in dr. L. Poljanca. Zakaj oba, dasi tako različna po svojem značaju in naziranju, sta si vendar vsak na svoj način pridobila velikih zaslug, da je danes naše šolstvo tako, kakršno je, t. j. da se je vzdržalo kljub raznim oviram na predvojnem nivoju in je celo v marsičem napre-

dovalo. V mislih imam predvsem osnovno šolstvo, dasi imata oba moža zasluge za reorganizacijo in ustroj vsega našega šolstva.

Pokojni dr. Verstovšek je pripadal po svojem svetovnem in političnem naziranju stranki, ki se jo je in se jo še čisto označuje kot nazadnjaško. Ali je ta očitek upravičen ali ne, je tu postranska stvar. Glavno je, da je bil, vsaj kar se tiče ustroja šolstva, jako širokogrudnega in liberalnega pote, Resnice in Ljubezni... Osobito nekatere sestavljali ličijo duhovnemu poletu junakega pesnika, ko se mu duh družil z božanstvom Vsestranstva in opaja ob akordih čiste življenske lirike. Lahko pojmljvijo in kritično osvetljeni zaključki pisca razpravice imajo na mnogih mestih svojevrstno noto: sugestivno moč, ki se ji v lahka ne moreš odtgniti. To je redek pojav kontakta med pisateljem in čitajočo publiko v današnji znanstveni literaturi.

Vrsto člankov in razprav dele poglavja v zaokrožene enote. (Velicina čovjeka, Problemi života in kulture... itd.). Da niso razprave razvlečene, je le knjigi v korist. Zlasti članki, razpravljajoči o metodi vzgojnega udejstvovanja, osebnosti učitelja, organizaciji šole in ljudske prosvete, dajo učitelstvu priliko, poglobiti se v vzgojno prosvetne probleme, ki nas dnevno srečujejo. Dodajem, da je učiteljski poziv Vidoviću — prirojen življenski poklic, ki sega v področje — umetniškega ustvarjanja...

Knjiga dosega svoj namen zlasti kot poljudno modrovanje, ki je v pretežni meri dostopno mentaliteti širšim narodnim plastem. Zato bi knjiga morala postati ljudska čitanka, a poedini sestavki bi morali polniti marsikatero stran srednješolskih čitank in to predvsem na naših učiteljskih, ki po tuji krivdi bolehaajo, dokler jih ne bo ozdravila korenita reforma.

Hvaležni smo, da se je naša znanstvena literatura pomnožila z novo in dobro knjigo in širen svet naj ji bo odprt...

LISTEK.

ALBERT ŽERJAV:

Ideje i problemi.

(Spisal Miljenko Vidović, založila biblioteka »Uzgajatelj« v Sarajevu, cena 30 Din.)

Zivljenje kot vseobčen pojav vesoljstva je vedno gibanje, čigar ritem se od dne do dne stopnjuje in ojačuje...

Povojna doba je rodila kopico navdušenih reformatorjev na vseh poljih ljudskega žitja in bitja. Nov svet idej pije starim nazorom in predsodkom življenske sode, da bo zastarela ljudska miselnost morala ugasniti za večno.

Menda nobeno polje človeškega duha in razuma ni občutilo in preživelo toliko potrebnih potresnih sunkov kakor ravno pedagoško znanstvo, čigar površina še danes ni izravnana in ustaljena. Pedagoško gibanje se še vedno nahaja v najintenzivnejšem znaku iskanja, tipanja in prehoda nasproti zahtevanim vzgojnim idealom. Dozdeva se mi, da je ta intenzivnost gibanja najlepša in najdostojnejša proslava stoletnice smrti socialno-pedagoškega genija — I. H. Pestalozzija: nadaljevati in obenem izpopolnjevati vzgojni ideal v njegovem duhu.

Ni smela trditev, če pravim, da je pri nas najvernejši Pestalozzijev naslednik